

Espanjansiruetana ("tappajaetana") – haitallinen vieraslaji

Espanjansiruetana on alun perin peräisin Lounais-Euroopasta. Suomeen se on levinnyt kauppapuutarhatuotteiden mukana, luultavasti useampaan otteeseen. Ensimmäiset havainnot ovat 1990-luvulta, jolloin sitä löydettiin mm. Ahvenanmaalta (1990) ja Helsingistä (1994).

Pitempiä matkoja etana leviää munina lähinnä maamassojen mukana. Lyhyempiä matkoja se ryömii itse – jopa 50 metriä yhdessä yössä. Espanjansiruetana, joka on kaikkiruokainen, syö jopa 10 g vuorokaudessa. Yksi sen lempiruoista on samettikukka, joka lisää sen ruokahalua; pelargonioita ja kehäkukkia se puolestaan välttelee.

Etana on hyvin lisääntymiskykyinen: yksi etana munii elinaikanaan noin 400 munaa, 20–30 munaa kerralla. Etana on kaksineuvoinen, mikä tarkoittaa sitä, että jokainen yksilö voi tuottaa munia. Poikkeustapauksissa se pystyy hedelmöittämään itsensä, joten periaatteessa yksi ainoa muna riittää aikaansaamaan massaesiintymän. Munat ovat halkaisijaltaan 3–4 mm, valkeita ja kovia. Munien kuorimiseen menee 2–4 viikkoa lämpötilasta riippuen. Sateisina kesinä kuoriutumisprosentti on korkeampi. Etanat saavuttavat ilmankosteudesta ja lämpötilasta riippuen sukukypsyyden aikaisintaan 4–6 viikon kuluttua, kun ne ovat 5–6 cm pitkiä. Suomessa tähän voi kulua 1–2 vuotta.

Espanjansiruetana kestää kuivuutta paremmin kuin useammat kuorettomat kotilot. Munansa munineiden aikuisten etanoiden oletetaan kuolevan talvella ja ainoastaan nuorten yksilöiden, sekä mahdollisesti munien, talvehtivan. Tästä asiasta lähteissä on eriävää tietoa. Kylmät talvet, erityisesti lumettomat, vähentävät selviytymistä, kuten myös kuivat kesät. Luonnollisten vihollisten puuttuminen, jotka söisivät täysikasvuisia etanoita, edesauttaa etanoiden leviämistä. Espanjansiruetanaa esiintyy erityisesti kulttuurimaisemissa, kuten puutarhoissa, puistoissa, vihannesviljelmillä ja lehtipuumetsissä.

Tunnistaminen

Espanjansiruetana on vastakuoriutuneena noin 1 cm pitkä ja aikuisena 7–15 cm:n pituinen. Väri vaihtelee oranssinruskeasta likaisenruskeaan ja mustaan, useimmiten ilman sivujuovaa. Alapinta on yleensä valkea, joskus harmahtava. Oletetaan että etanat usein tuottavat hybridejä, eli lisääntyvät paikallisten lajien kanssa, mikä lisää värivaihtelua. Hengitysaukko on kilven etuosassa. Selässä ei ole harjannetta. Jalkasauma on oranssi mustine pystyjuovineen. Myös etanoiden äkillinen runsastuminen voi antaa viitteitä siitä, että kyseessä on espanjansiruetana.

Valokuvat: Monica Österblad

Aikuinen yksilö

Nuorempia yksilöitä

Värvivaihtelukokoelma, ja muniva pari.

Torjunta

Kannattaa aina tehdä yhteistyötä naapureiden kanssa ja varmistaa, että kaikki ovat tietoisia ongelmasta, jotta voi auttaa toinen toistaan. Järjestäkää mielellään talkoita! Tämä ei ole yksittäisen puutarhan ongelma, koska etana leviää ilman muuta koko naapurustoon – myös hyvin hoidetussa puutarhassa voi olla paljon etanoita! Espanjansiruetanat viihtyvät myös usein leikatuilla nurmikoilla, hyvin hoidettujen kukkaruukkujen alla ja sateella haravoiduilla sorakäytävillä.

Etanoiden kerääminen ja tappaminen käsin on halpaa ja tehokasta, jos sitä tehdään pitkäjänteisesti pidemmän ajan. Nuoret yksilöt ja munarykelmät täytyy myös kerätä pois. Etanoita voi tappaa leikkaamalla ne kahtia. Jos kuolleet etanat jättää maahan, ne houkuttelevat puoleensa lisää etanoita, joten kuolleet etanat kannattaa kerätä pois, ellei halua käyttää niitä syöttinä. Kuolleiden etanoiden munat eivät kuoriudu.

Muita etanoiden lopettamiskeinoja ovat pakastaminen esim. muovipussissa tai tiputtaminen kiehuvaan veteen. Suolaa ei suositella, koska etanat kuolevat hitaasti ja koska niiden ympärille kerääntyy limaista nestettä, jota ei voi hävittää puutarhajätteenä nesteen suolapitoisuuden takia.

Kaupasta löytyy rautafosfaattivalmisteita, joita markkinoidaan vaarattomina. Jos näitä valmisteita kuitenkin käyttää, on varottava, etteivät koirat, kissat, lapset, siilit jne. pääse syömään sitä; valmiste voi maistua makealle, ja se voi aiheuttaa ainakin koirille myrkytysoireita.

Rautafosfaattivalmisteet ovat melko kalliita, ja ongelmallisia, koska ne tappavat myös kaikki harvinaiset kotimaiset etanalajit. Sitä voi kuitenkin käyttää pieninä määrinä, jos syylliset etanat ei saa kerättyä kasvimaasta tai suosikkikasvin ympäriltä. Valmiste kannattaa tällöin sijoittaa suojan alle ("etanabaari"), jotta isommat eläimet tai sade eivät pääse siihen.

Muistettava: Espanjansiruetanan lima, joka on hyvin sitkeää ja jota on vaikea pestä pois, voi sisältää haitallisia bakteereja (*listeria*, *E. coli*). Vältä näin ollen raakoja limaisia vihanneksia, ja ole varovainen käsitellessäsi etanoita (mieluummin ei paljain käsin).

Estä leviäminen: Jos naapurustossa esiintyy espanjansiruetanaa, maamassoja tai multaa ja kasvijätettä ei tule kuljettaa pois alueelta, paitsi puutarhajätettä, jonka voi viedä pakattuna jäteasemalle poltettavaksi sekajätteenä. Älä myöskään anna jakotaimia puutarhastasi ennen kuin olet tarkistanut, että ne ovat etana- ja munavapaita: huuhtelee kaikki multa juuripaakusta ja istuta uuteen pussimultaan.

Lähteet:

Vieraslajit.fi

Hietala, Annemari 2011. Espanjansiruetana *Arion lusitanicus*. Helsingin kaupungin rakennusvirasto, ympäristönsuojeluosasto. (PDF 15 s.)

Slotsbo (2014): NOBANIS – Invasive Alien Species Fact Sheet –*Arion lusitanicus*. – From: Online Database of the European Network on Invasive Alien Species – NOBANIS www.nobanis.org, sivu katsottu 6.7.2020.